

Fabià Corretgé Blasi
Centre d'Estudis Comarcals del Segrià

La Íntima d'Alpicat, una societat recreativa (1918-1936)

pàg. 106-112

RESUM

Amb l'inici del segle XX esclatà el moviment associatiu per tot Catalunya, amb diferents formes i objectius. En aquest treball presentem l'estudi d'una societat recreativa: el seu naixement, desenvolupament, funcionament, influència i tot el que això comportà en la societat alpicatina, per donar valor a un tipus d'associacions poc estudiat.

PARAULES CLAU

Associacionisme, Alpicat, societat recreativa.

ABSTRACT

In the beginning of the 20th century emerged associations throughout Catalonia, with different forms and objectives. In this work we present the study of a society recreational: the origin, development, functioning, influence and all that entailed in alpicatin society to give value to a little studied type of associations.

KEYWORDS

Associations, Alpicat, recreation society.

ANTECEDENTS

Una de les característiques de les darreres dècades del segle XIX, i sobretot de les primeres del segle XX, fou l'aparició del moviment associatiu, la proliferació i l'auge del qual s'allargà durant tot el segle. El sotrac de la guerra implicaria la desaparició, la transformació o la intervenció de moltes d'aquestes associacions i el control posterior per part del franquisme. Malgrat aquests entrebancs, el moviment associatiu no s'aturà i, en molts casos, velles associacions van ser recuperades o van renàixer transformades, continuant amb els objectius i l'esperit amb què van sorgir.

L'aparició del moviment associatiu no fou un fet casual i l'hem de contextualitzar en un moment d'expansió del liberalisme i dels drets que això comportava. Primer, amb la promulgació de la Constitució liberal de 1869, en la qual es proclamà el dret de reunió i associació, anys després, al 1887, amb la llei d'associacions i, finalment, al 1906, amb la Llei de sindicats agrícoles. Tot plegat va establir un marc legal que va propiciar l'aparició d'associacions com ateneus, casinos, orfeons, corals, centres recreatius, associacions culturals, cercles, casals, societats, sindicats, etc.

El moviment associatiu es va estendre per tot el país i a cada poble aparegué una societat que prengué un caire diferenciat segons les necessitats de la població o el grup que l'impulsava. Les més conegudes i estudiades són les associacions de caire gremial, que, en el nostre espai geogràfic, són representades pels sindicats agrícoles. Altres, com els socors mutus, van néixer continuant la

tradició que ja oferien algunes confraries religioses. Els casinos i els ateneus tenien una connotació més classista: els primers s'identifiquen amb les classes privilegiades, professions liberals i burgeses, i els segons, amb obrers, pagesos, etc. Uns s'uneixen per defensar els seus interessos i els altres per lluitar pels seus drets. Per últim, les associacions recreatives o culturals, com és el cas que ens ocupa, engloben un ampli espectre, des de grups corals fins a societats de ball (fig. 1).

Fig. 1 - Primer segell de la Societat de ball La Íntima

El cert és que totes van tenint evolucions paral·leles i acaben donant uns serveis molt similars als seus associats. A poc a poc consoliden un local de trobada, on instal·len un bar i alguns elements lúdics, organitzen festes, balls, cinema, teatre, donen serveis econòmics, etc. Partint de punts inicials distants, en molts casos conflueixen en interessos, serveis o objectius.

La primera dècada del segle XX ve marcada a Alpicat (com a gran part de Catalunya) per les dures conseqüències de la crisi de fi de segle, que provocà una davallada de la població, a més a més del seu empobriment i endeutament. El nou segle va començar amb un gran projecte sobre la taula: el Canal d'Aragó i Catalunya. Alpicat, amb dos tercers parts del terme de secà, se'n veuria molt beneficiat. L'arribada de l'aigua (1913), juntament amb els beneficis diferits que provocava la Gran Guerra, van comportar uns anys de bonança, de prosperitat i de creixement (BARRULL 1986: 51-63; CORRETGÉ 1991: 139-143 i 205-208). Aquesta serenor econòmica de ben segur que va afavorir l'aparició de la societat La Íntima d'Alpicat.

Però també hi ha altres factors que no hem de menystenir a l'hora d'explicar-ne el sorgiment: per una banda, la conflictivitat social que hi havia a Catalunya podria haver

servit d'exemple d'activisme social, malgrat que aquí fos lúdic; per l'altra, destacariem la important influència que devia exercir l'activitat festiva de Lleida capital i, per últim, com ja he dit anteriorment, una legislació cada cop més favorable.¹

LA SOCIETAT RECREATIVA LA ÍNTIMA

La Societat Recreativa La Íntima (fig. 2) fou una societat de ball,² creada a Alpicat l'any 1918, que fins al 1930 funcionà com a tal i, a partir de llavors, com una comissió integrada dins d'un sindicat agrícola del mateix nom, fins al 1936-1938.³ En acabar la guerra, i amb els obligats canvis legals i de nomenclatura, La Íntima ha perdurat fins avui en dia com una cooperativa de consum i de serveis agrícoles (fig. 3).

Fig. 2 - Local de la Societat La Íntima al carrer de Lleida que, ja transformada en sindicat, va adquirir les cases veïnes. Foto: Fabià Corretgé

Fig. 3 - Actual edifici de la cooperativa La Íntima, situat al camí de Malpartit. Foto: Fabià Corretgé

Els impulsors de la societat foren un grup de joves de la població que intentaren donar sortida a unes necessitats lúdiques que fins aleshores no tenien cobertes i crearen, així, uns vincles d'unió i

¹ Si bé per qüestions d'espai no analitzaré la influència de tot el que succeïa a Lleida (per la proximitat i com a punt de referència), segur que va tenir un paper important en la creació de la societat La Íntima (SOLI TORRES 1989: 187-196)

² «Recreativa» o «de ball» s'utilitzà indistintament durant els primers anys, i després es consolidà la denominació de «recreativa».

³ No tenim constància que durant el període de guerra a Alpicat (de juliol 1936 a abril 1938) funcionés la comissió de ball. De ben segur que les circumstàncies no li eren favorables, però sí que va continuar com a sindicat agrícola, amb un paper molt destacat.

d'identitat entre ells (SOLÉ 1991: 23-27). El principal, i gairebé únic, objectiu dels primers anys de vida fou l'organització dels balls de festa, no només en dates assenyalades com les festes majors, sinó de tots els diumenges a les tardes. A mesura que es desenvolupà l'entitat, en van créixer els serveis i les expectatives.

Ja el 28 de juny de 1918 ens consta que funcionava la societat (el governador civil de Lleida l'autoritzà legalment), però la seua posada de llarg fou per la Festa Major d'aquell any, el 24 d'agost, quan se'n va presentar en públic l'estendard (fig. 4) i s'hi celebrà el primer gran ball.

Fig. 4 - Estendard de la Societat presentat en societat el 24 d'agost de 1918

El nom propi de La Íntima, tot i que avui dia ens sorprengui i el puguem trobar fins i tot suggeridor, l'hem d'interpretar com a sinònim de grup reduït d'amics. És un nom fruit d'una època on triomfaven aquests noms de caire francmaçònic, republicà o revolucionari: l'amistat, la fraternitat, la unió, la concòrdia, la caritat, la pau, l'harmonia, la fidelitat, la veritat, la pàtria, l'aliança, la lleialtat... són noms grandiloqüents que trobem en nombroses associacions per tot Catalunya (ARNABAT I FERRÉ 2015). És en aquest context que aquells joves d'Alpicat s'emmirallen a l'hora de buscar un nom per a la seua societat.⁴

La documentació bàsica que he pogut consultar per realitzar aquest treball són dos llibres d'actes (1927-1930 i 1935-1938), una memòria econòmica i d'activitats de l'any 1922, i els estatuts o reglament intern.⁵

El reglament

De l'anàlisi d'aquest reglament (fig. 5), en podem deduir no solament el seu funcionament intern sinó també el context social

en què sorgeix. Desconeixem si aquest fou redactat per iniciativa dels mateixos impulsors de la societat o, com és més probable, s'inspirà en algun altre reglament. El cert és que alguns dels seus articles no semblen propis de la inspiració del jovent, ni d'aquell moment ni de qualsevol època. A mesura que es consolida la societat, el reglament es modifica i s'adapta a la nova realitat.

Fig. 5 - Reglament de la Societat

L'objectiu de la societat el deixa clar el primer article: constituir una societat de ball de la qual han de formar part la majoria dels joves de la població. Ara bé, el segon article va més enllà de l'àmbit estrictament lúdic i estableix uns objectius de caire ètic i moral:

«Desterrar de las costumbres de los jóvenes la propensión a las palabras y las acciones indecorosas y sobre todo la blasfemia así como inculcar entre el elemento joven la instrucción y la mayor educación social».

En articles posteriors encara s'incideix més en aquests aspectes prohibint tota paraula o acció que pogués ofendre les noies i les dones que els «honressin» amb la seua presència. A més, s'insta públicament a respectar totes les autoritats civils, judicials, militars i eclesiàstiques i, fins i tot, allarga aquesta obligació als que anomena persones visibles de la població (gent important però sense càrrec, com el cacic). No tan sols s'han de conservar les formes amb el comportament i les autoritats sinó també amb la forma de ballar i, per tant, es recomana que el ball no sigui:

Tumultuoso, ni que sus movimientos no sean vertiginosos, invitando a la moderación a todo el que se traslimite (...) se dará cuenta de cualquier inmoralidad que se observe, siempre que se atente al pudor y honestidad de las jóvenes, disponiendo la expulsión del local del infractor.

Tot plegat indica un control moral per part d'alguna autoritat que veia un perill en aquesta nova forma de diversió.

Pel que fa a l'organització de la societat, estableix un organigrama clàssic encapçalat per una Junta General, formada per tots els socis, que elegeixen el president i una Junta Directiva, formada pel president, el vicepresident, el dipositari, el comptador, el secretari, el vicesecretari i sis vocals, amb un mandat bianual, i una renovació anual de la meitat dels membres. Tots aquests càrrecs són obligatoris i gratuïts i, per ser elegits, s'han de complir uns requisits: tenir més de vint anys, tenir almenys la instrucció primària feta i un bon concepte entre els seus companys. S'estableix la figura del vocal «de turno»,⁶ que, amb una rotació mensual, té com a objectius: vetllar pel bon compliment de les normes i recollir les queixes dels socis. Els socis han de pagar una mensualitat de 0,50 pessetes i una quota d'entrada d'1 pesseta.

Hi ha dos tipus de socis: els numeraris i els protectors. Els numeraris eren els socis que portaven el pes de la societat (en deien «balladors») i suportaven les majors despeses. Els socis protectors solien ser els pares dels socis numeraris o gent gran que donava suport a la societat i que pagava una quota més baixa. Les noies quedaven, en tot moment, excloses de poder-ne ser sòcies i, per tant, de qualsevol càrrec i pagament. Posteriorment, es va crear la figura de soci honorífic, que no té cap altra funció que la de quedar bé o donar les gràcies a gent «important».

El 1927 s'acordà que els socis numeraris majors de trenta anys passaven a ser automàticament socis protectors i, més tard, s'establí que, a partir dels quinze anys, qui volgués ballar n'hauria de ser soci. Aquesta dada ens fa reflexionar sobre l'edat en què la gent ja es considerava prou gran per utilitzar, o deixar de fer-ho, el ball com a espai lúdic.

Un balanç de 1922

Gràcies al balanç econòmic i social de l'any 1922 sabem que hi havia un total de 116 socis de ball que pagaven dos pessetes mensuals cadascun.⁷ A més, hi havia 108 socis protectors que pagaven una quota mensual de 50 cèntims. Amb aquestes quotes es recaptaven 3.108 pessetes anuals (18,68 euros).

Les despeses variaven segons el mes de l'any. En un mes normal en què se celebraven només els balls de diumenge es pagaven 60 pessetes pels músics i 12 per l'enllumenat. Però les majors despeses arribaven amb les tres festes majors i per cap d'any. Al gener, per sant Sebastià, s'invertien 215,60 pessetes; al maig, per sant Isidre, 300

pessetes; a l'agost, per la Festa Major principal, la de sant Bartomeu, 300,75 pessetes pels músics i 100 més per festivitats; i per Cap d'Any, 300 pessetes. A més, hi havia dos despeses fixes que es pagaven en quatre mensualitats alternades: les 220 pessetes anuals pel conserge i les 500 pessetes anuals del lloguer del local de la societat. El total de les despeses anuals ascendia a 2.976,15 pessetes (17,89 euros).

La gestió de la Societat: el dia a dia

Pocs detalls coneixem dels primers anys de funcionament de la societat. Sabem que no tenien un local estable sinó que llogaven un «cuarto» per a guardar-hi el material imprescindible i un magatzem al carrer de Lleida per a fer els balls de diumenge. Per als més multitudinaris de les festes majors es buscaven patis alternatius que es tancaven amb «toldos».

Durant els primers anys la societat funcionava a base de voluntaris, els mateixos vocals de la junta ho feien gairebé tot, però a poc a poc s'anà professionalitzant, amb la incorporació de càrrecs remunerats (conserge, porter...) i amb el pagament de dietes per fer tràmits.

La gestió del dia a dia comportava la creació de precedents i és interessant veure com aquests primers acords establien una forma de funcionar, d'activitats i de festes que s'han mantingut pràcticament inalterables al llarg dels anys, entenent que la societat La Unió, de la qual parlarem més endavant, va heretar aquest bagatge.

La principal preocupació de la junta era el lloguer dels músics per a les diferents festes (fig. 6). Cal distingir dos categories de músics: els de les festes majors i els dels diumenges. Aquests darrers solien ser músics del poble, persones amateurs (molts cops solistes) que, amb els seus violins o acordions, amenitzaven aquelles tardes. Però per a les festes grans es contractaven músics de fora que, depenent dels dies, podrien cobrar de 750 a 1.000 pessetes.⁸

Fig. 6 - Grup de músics tocant en l'interior de la sala de ball.

⁶ Utilitzem algunes paraules entre cometes que ens apareixen en els documents consultats perquè, malgrat no ser normatives, creiem que tenen un valor testimonial i encara s'utilitzen.

⁷ A diferència del que deia el reglament, que al 1918 establia el preu en 50 cèntims, l'augment en quatre anys és important.

⁸ D'algunes d'aquestes orquestres no en coneixem el nom però sí el lloc de procedència com les orquestres de Granollers, de Vilanova de la Barca, de Lleida, de les Borges, de Barcelona, etc. De d'altres, en coneixem el detall del nom com Los Navarros, de Tamarit, Los Hercus, del Solerís, el Quintet Mozart, de Valls, el Trio Manca, i les orquestrines Vilaró, de Manresa i Gatz-zara, de Barcelona.

⁴ Aquest fet contrasta amb èpoques posteriors. Durant els anys setanta i vuitanta les societats que sorgeixen s'inspiren en noms de caire catalanista.

⁵ Els llibres d'actes es conserven a la mateixa cooperativa, en canvi el balanç econòmic es troba a l'Arxiu de l'Ajuntament d'Alpicat, i el reglament ens el va facilitar un particular.

El condicionament del local o del pati per a les grans festes comportava molta feina i, per aquest motiu, per la Festa Major de 1927 s'acordà, per primera vegada, llogar un «entoldat». Altres tasques que es realitzaven d'una manera habitual cada Festa Major eren arrendar la manutenció dels músics i el bar de

Amb l'adquisició d'un local propi les iniciatives lúdiques es van diversificar i s'invertí en l'arranjament d'aquest espai: el paviment, la construcció d'un escenari fix, l'emblanquiment de la sala, la compra de cadires, etc.

«entoldat» i el sorteig dels «palcos» (es llogaven per 15 pessetes i se'n reservava un per al Governador Civil).

Amb l'adquisició d'un local propi les iniciatives lúdiques es van diversificar i s'invertí en l'arranjament d'aquest espai: el paviment, la construcció d'un escenari fix, l'emblanquiment de la sala, la compra de cadires, un ventilador, un cartell indicador a l'exterior del local, etc.

La nova activitat estrella fou el cinema. A l'octubre de 1928 s'acordà la compra

d'una màquina per valor de 1.700 pessetes (10,22 euros) que es va pagar en disset mesos. Per sant Sebastià es van inaugurar les projeccions amb la pel·lícula *Hermana Blanca*. Aquesta activitat aviat es convertí en un important incentiu dins de la societat.⁹

També el teatre hi va tenir cabuda. El gener de 1927 es va llogar un grup de còmics de Rosselló. Però aviat van aparèixer grups amateurs del poble que utilitzaven el local per a fer les seues representacions, amb la qual cosa van iniciar una tradició que ha anat tenint seguides esporàdiques a Alpicat.

El dinamisme de La Íntima d'aquests anys el veiem reflectit en diverses iniciatives, com per exemple, les següents: pel Carnaval de 1930 s'organitzà el primer concurs de disfresses amb tres premis; per celebrar Sant Joan es comprà un ramillet de focs d'artifici; per la Festa Major de 1929 es contractà, per primer cop, una vedet, la senyora Pepita Duncan (amb qui s'iniciava una llarga tradició d'espectacles de Festa Major amb les vedets de pit i cuixa com a protagonistes); per Nadal es compraven dècims de loteria (1929); i per festes importants es compraven tortells i rams per a subhastar-los durant els balls.

S'inicià la col·laboració amb la societat alpicatina, que deixava els seus músics a l'Ajuntament o a la confraria del Roser i accedia a incorporar

el ball per santa Àgueda en les seves activitats. També va cedir el seu local per poder fer d'escola, a causa d'uns greus problemes que van sorgir a les noves escoles (CORRETEGÉ 1991: 216-219).

La conflictivitat interior: mesures d'autoregulació

Ja hem advertit durant l'estudi del reglament intern la rigidesa en l'ordre intern de la societat. Sobta, des de la perspectiva actual, que un lloc on la gent anava a passar-s'ho bé i a fer sarau, tingués un control tan exhaustiu del comportament dels balladors. Les actes d'aquests primers anys estan plenes d'amonestacions a molts socis pel seu comportament. Poden semblar qüestions anecdòtiques però ens donen una idea de les relacions socials de l'època i de la moralitat amb què vivien.

Bàsicament s'adopten dos tipus de mesures: els arrestos i, molt excepcionalment, les expulsions. El més habitual eren els arrestos per mal comportament o baralles que, en moltes ocasions, se saldaven amb quinze dies de càstig sense poder anar a ballar. Altres motius de sancions foren: el fet de no respectar un vocal o el conserge, no treure la «papereta» (abonament), el fet d'anar a buscar tard els músics, motiu pel qual la sessió de ball va començar amb retard, etc. No sempre els arrestos eren per danys morals sinó també per perjudicis materials: s'obligà un soci a pagar el vestit que havia fet malbé a una balladora. Alguns d'aquests arrestos s'aixequen posteriorment, o bé perquè el reglament no detalla exactament aquell comportament, o bé perquè es demostra la innocència de l'acusat, com seria el cas d'un noi arrestat perquè semblava que anés begut quan, en realitat, s'havia marejat perquè s'havia fumat un puro, una cosa que era acceptada socialment i l'altra no.

Dues visions, una escissió: la creació de la societat La Unió

Després de vuit anys de funcionament, la societat de ball La Íntima havia arrelat en la societat alpicatina i la seua presència ja era important. Es feia necessari buscar un local social estable per consolidar el projecte i donar cabuda a noves activitats. Aquest fet va comportar un dur enfrontament entre dos visions diferents al moment de cercar la solució.

Les propostes eren simples: o bé comprar el magatzem on fins aleshores es ballava i adequar-lo com a sala o bé comprar un pati i fer-hi una sala de nova construcció. Aquestes senzilles premisses estaven plenes de matisos i la discussió sobre què calia fer o quina era la proposta millor es va anar embrollant fins arribar a un punt de no retorn.¹⁰

Al gener de 1927 s'inicià el primer intent per adquirir un pati al carrer Major però no s'arribà a cap acord. A partir de llavors es van anar succeint diverses propostes per comprar un terreny, però quan la Junta en presentava un, els socis opositors en proposaven un altre, i quan per Junta General s'aprojava l'adquisició d'un pati, a la propera sessió en què s'havia de ratificar hi havia falta de quòrum... Les posicions es van anar radicalitzant i van començar les dimissions dels membres de la junta fins arribar a la sortida de tots els càrrecs que defensaven la construcció d'una sala nova. Amb la constitució d'una nova junta (que tampoc tenia gaire clar què volia fer) va prendre força la compra del magatzem que fins aleshores s'estava utilitzant i es va demanar pressupost per adequar-lo a les necessitats de la societat. Tot plegat, un any i mig de discussions i divisions fins l'abril de 1928 en què es contractà un paleta per fer l'adequació de la sala, amb la qual cosa se segellava el cisma de la societat.

Poc després, els socis d'ícols van unir esforços i van crear la Societat Recreativa i Cultural La Unió, el 21 de maig de 1928. Malgrat que els membres de la nova societat postulaven la construcció d'una sala nova, aquesta va trigar a arribar i les dificultats econòmiques es van veure agreujades per la reducció de la massa social.

La sala La Unió es va acabar de construir l'any 1933, amb la peculiaritat digna de reconeixement que fou construïda pels mateixos socis a jova (fig. 7). Tots aquests fets van tenir una repercussió molt important per a la vida social del poble. La forta rivalitat entre totes dos per veure qui l'organitzava millor, qui portava millors músics, qui decorava més bé la sala, en quina hi havia més gent... fou una quotidianitat fins a l'esclat de la guerra. En l'imaginari popular va quedar impregnada durant molts anys aquesta rivalitat: «hi havia dos balls i sempre estaven plens» o bé «el ball dels rics i el ball dels pobres» són frases recurrents però no sempre certes.¹¹

Fig. 7 - Edifici de la Societat La Unió abans de ser enderrocada. Foto: Fabià Corretgé

VALORACIONS FINALS

La societat La Íntima fou la primera associació de caire social que es constituí a Alpicat probablement en la seva història.¹² Fou en els seus inicis una associació de joves que volia donar sortida a una inquietud: una major demanda d'esbarjo, però d'un tipus que fins aleshores no era l'habitual, ni en el format ni en la durada. No hem de menystenir la innovació d'aquestes noves formes que trenquen amb aquella cultura de lleure «tradicional» vinculada al calendari litúrgic i que ara, en certa forma, es «democratitza» i es popularitza. Per primera vegada les dates i l'organització de la festa es posen en mans de la societat, no vénen donades per la tradició o per alguna autoritat.

No hem de perdre de vista que l'associació estava encapçalada i formada per un grup de joves i, per això, hem d'entendre les reticències i acotaments que mostra el reglament intern, inspirats per alguna autoritat civil o religiosa que veia perillar la seua autoritat moral sobre la festa. S'estava en un moment de canvi, del pas dels balls de salt (tradicional) cap als nous balls agafats (ARTIGUES I OLIVER 1981), impulsats per noves melodies, que sembla ser que no eren ben vistes per certs sectors que les consideraven provocatives.

Socialment, l'aparició de dos societats recreatives va marcar tota una generació d'alpicatins i alpicatines que segurament no es pot destriar de la situació social del moment, d'altres temes candents que hi havia a la població, ni dels enfrontaments ideològics que s'albiraven, però, en una comunitat petita, les relacions personals o familiars tenen un pes no menyspreable i difícilment explicable.

Observem també com l'autoritat civil del poble, l'Ajuntament, es desentén en tot moment de l'organització de les festes majors, si més no d'aquesta part més lúdica (no la deuria considerar adient al seu estatus d'autoritat), i, en canvi, sí que participa en les processons de la Festa Major, en què deixa notar la seva autoritat i, fins i tot, se n'apropia (SOLÉ 1991: 33-39).

A diferència del que és més habitual en altres associacions de Catalunya, com sindicats, ateneus, casinos, etc., que incorporen com un servei més per als seus socis les activitats dels balls de festa, en el cas de La Íntima és una societat de ball la que és embrionària d'un sindicat agrícola, fet, si més no, inusual. Aquestes societats recreatives van crear un bagatge cultural, uns espais i unes formes de lleure que han perdurat durant tot el segle XX. En el cas d'Alpicat aquest bagatge es transmetrà de

⁹ Se'n programaven dos passis els diumenges i els festius. Durant els primers mesos l'entrada anava inclosa amb la del ball tot i que, després, es va fixar en 55 cèntims. D'aquests primers temps, en són pel·lícules com *La Cruz de la Humanidad*, *La vida de Cristóbal Colón* o *Rey de Reyes*.

¹⁰ Aquest conflicte no el podem aïllar d'un dur enfrontament que hi havia al poble per la construcció d'unes noves escoles. Tot i que no hi he trobat cap relació directa, sí que hi ha un fet que pot relacionar els dos conflictes i és l'aparició de la figura del caci local, amb interessos econòmics en joc en tots dos casos.

¹¹ Una ràpida anàlisi de les de famílies que pertanyien a cada sala no recolzaria el fet d'una divisió en termes econòmics.

¹² No tenim constància de cap organització social anterior al segle XX, segurament a causa de la pròpia estructura social i econòmica d'Alpicat (CORRETEGÉ 1991: 149-150) on predominen els estrats socials més baixos i, per tant, amb poca predisposició a associar-se. Tanmateix sí que hi ha un precedent immediat d'associació econòmica com a conseqüència de l'arribada de l'aigua, el Sindicat de Regs (1911). Els interessos econòmics van impulsar els principals propietaris a organitzar-se.

La Íntima a La Unió i veiem com fins la dècada dels noranta del segle passat es continuava organitzant els balls de Festa Major amb les mateixes estructures i rituals que vuitanta anys enrere.

A aquest tipus d'associacions recreatives hi accedeixen persones amb nul·les aspiracions polítiques o de comandament. A La Íntima dels primers anys molt pocs són els noms que veiem repetits posteriorment com a membres de l'Ajuntament o Sindicat. El fet

d'involucrar-se, o simplement participar en el debat i la presa de decisions dins l'associació, fa que puguem considerar aquestes associacions com unes veritables escoles de democràcia, en què s'apliquen processos i metodologies pròpiament democràtics, sobretot en el moment en què sorgeixen, quan encara no són vigents en la política del país. El senzill principi d'un soci un vot (amb totes les excepcions que hi havia) podia ser, aleshores, un fet molt innovador.

BIBLIOGRAFIA

ARNABAT I FERRÉ (2015): Ramon Arnabat Mata i Xavier Ferré Trill, *Ateneus: cultura i llibertat*, Barcelona, Federació d'Ateneus de Catalunya.

ARTIGUES I OLIVER (1981): Toni Artigues Bonet i Gabriel Oliver Oliver, «Del ball de bot al d'aferrat», *Maina*, 4, p. 59-60.

BARRULL (1986): Jaume Barrull, *Les comarques de Lleida durant la segona república*, Barcelona, L'Avenç.

CORRETGÉ (1991): Fabià Corretgé Blasi, *Alpicat: recull històric*, Lleida, Diputació de Lleida.

SOL I TORRES (1989): Romà Sol i Carme Torres, *Lleida en temps de la Mancomunitat de Catalunya*, Lleida, Virgili & Pagès.

SOLÉ (1991): Belén Solé, *Festa i ideologia a Lleida: interpretació de la festa a la Lleida de la restauració*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.